ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas Nr.A420291518
Lietas arhīva Nr. AA43-0015-21/5
ECLI:LV:ADAT:2021:0719.A420291518.16.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2021. gada 19. jūlijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Kristīne Kalvāne,
tiesneses Ilze Amona un Valda Zommere

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. C/ tiktu pārrēķināta valsts vecuma pensija, mantisko zaudējumu 900 *euro* un nemantiskā kaitējuma 1 000 000 *euro* atlīdzināšanu, sakarā ar /pers. C/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 2. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) Liepājas reģionālajā nodaļā saņemti pieteicēja /pers. C/ iesniegumi par valsts vecuma pensijas piešķiršanu.

Ar aģentūras 2018. gada 3. oktobra lēmumu Nr. 18/2348846 (turpmāk – lēmums) atstāts negrozīts aģentūras Liepājas reģionālās nodaļas 2018. gada 12. jūlija lēmums Nr. 18/1418104, ar kuru no 2018. gada 10. jūnija pieteicējam piešķirta valsts vecuma pensija 70,43 *euro*, nosakot kopējo apdrošināšanas stāžu 16 gadi 3 mēneši 15 dienas, kas veido darba un tam pielīdzināto periodu līdz 1995. gada 31. decembrim, un 2018. gada 21. augusta lēmums Nr. 18/1672874, ar kuru pārrēķināta pieteicēja valsts vecuma pensija no piešķiršanas dienas, iekļaujot apdrošināšanas stāžā obligātā militārā dienesta laiku no 1973. gada 11. maija līdz 1975. gada 17. aprīlim un darbu SIA /Nosaukums A/ no 1993. gada 3. marta līdz 1995. gada 31. decembrim.

Pārrēķina rezultātā pieteicēja kopējais apdrošināšanas stāžs noteikts 20 gadi 10 mēneši 11 dienas, kas veido darba un tam pielīdzināto periodu līdz 1995. gada 31. decembrim. Piešķirtais pensijas apmērs nemainījās, jo pieteicējam aprēķinātais vecuma pensijas apmērs ir mazāks par Ministru kabineta 2011. gada 5. decembra noteikumu Nr. 924 „Noteikumi par vecuma pensijas minimālo apmēru" (turpmāk – noteikumi Nr. 924) 2.1. apakšpunktā noteikto minimālo valsts vecuma pensiju. Vienlaikus ar aģentūras lēmumu noraidīts pieteicēja lūgums par izlīguma noslēgšanu un atteikts atlīdzināt pieteicējam mantiskos zaudējumus un nemantisko kaitējumu.

[2] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par aģentūras 2018. gada 3. oktobra lēmumu Nr. 18/2348846, mantisko zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteikumā ietverti turpmāk norādītie apsvērumi.

[2.1] Pieteicējs ir bijis par valdes locekli SIA /Nosaukums A/, iedzīvotāju juridisko tiesību aizsardzības biedrībā /Nausaukums B/, dzīvokļu īpašnieku biedrībā /Nosaukums C/, /Nosaukums D/ un /Nosaukums F/, ko aģentūra nav ņēmusi vērā, nosakot pieteicēja kopējo apdrošināšanas darba stāžu.

[2.2] Pieteicējs nepiekrīt, ka tiek piemērots Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgums par sadarbību sociālās drošības jomā (turpmāk – līgums), kas stājās spēkā 2011. gada 19. janvārī.

[2.3] Aģentūra, pieņemot lēmumus, ir rīkojusies prettiesiski un radījusi kaitējumu pieteicēja veselībai, nelikumīgi atņemot iztikas līdzekļus (pensiju).

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 2. maija spriedumu pieteikums noraidīts.

[3.1] Tiesa konstatēja, ka pieteicējam piešķirta valsts vecuma pensija 70,43 *euro* mēnesī no 2018. gada 10. jūnija.

Pieteicēja apdrošināšanas stāžā iekļauts darbs Krievijā no 1972. gada 29. augusta līdz 1973. gada 3. maijam, obligātā militārā dienesta laiks no 1973. gada 11. maija līdz 1976. gada 21. jūlijam, darba periods Liepājas kuģu remonta rūpnīcā no 1978. gada 21. novembra līdz 1992. gada 16. martam, darba periods /rūpnīcas veikala Nosaukums/ no 1992. gada 4. maija līdz 1992. gada 30. novembrim, darba periods akciju sabiedrībā Firma /Nosaukums/ no 1992. gada 1. decembra līdz 1993. gada 12. maijam un darbs SIA /Nosaukums A/ no 1993. gada 3. marta līdz 1995. gada 31. decembrim (*lietas 45. lapa*).

Pieteicēja apdrošināšanas stāžā netika iekļauts militārā dienesta periods no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim, kad pieteicējs dienēja PSRS bruņotajos spēkos mičmaņa pakāpē uz brīvprātības principa, kā arī laika periods no 1996. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 30. jūnijam, kad pieteicējs bija valdes locekļa amatā SIA /Nosaukums A/.

No ierakstiem pieteicēja darba grāmatiņā (*lietas 67.–69. lapa*) izriet, ka tajā norādītie darba un tam pielīdzinātie periodi ir iekļauti pieteicēja apdrošināšanas stāžā, izņemot militārā dienesta periodu no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim (*lietas 71. lapa*), kā arī, ņemot vērā Latvijas Nacionālā arhīva Liepājas zonālā valsts arhīva iestādei iesniegtos dokumentus (*lietas 73.–79. lapa*), pieteicēja apdrošināšanas stāžā ir iekļauts darbs SIA /Nosaukums A/ no 1993. gada 3. marta līdz 1995. gada 31. decembrim.

Tiesa konstatēja, ka pieteicēja ieskatā viņa apdrošināšanas stāžā ir iekļaujams militārā dienesta periods no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim un darba periods pēc 1996. gada 1. janvāra. Līdz ar to tiesa secināja, ka lietā pastāv strīds par to, vai pieteicēja kopējais apdrošināšanas stāžs ir noteikts pareizi.

[3.2] Tiesa no likuma „Par valsts pensijām" 9. panta pirmās daļas un 10. panta (*redakcijā, kas bija spēkā no 2018. gada 1. jūlija līdz 2018. gada 31. decembrim*), likuma „Par sociālo nodokli" 7. panta piektās daļas un 13. panta pirmās daļas (*redakcijā no 1996. gada 1. janvāra līdz 1997. gada 31. decembrim, zaudējis spēku 1998. gada 1. janvārī*), likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 5. panta ceturtās daļas un 23. panta trešās daļas (*stājās spēkā 1998. gada 1. janvārī*) secināja, ka, aprēķinot pensijas apmēru, tiek ņemts vērā apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim, savukārt pēc 1996. gada 1. janvāra, aģentūra ņem vērā Valsts ieņēmumu dienesta sniegto informāciju par veiktajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

[3.3] Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1. punkta 2. un $2.^1$ apakšpunktā noteikts, ka līdz 1990. gada 31. decembrim Latvijas pilsoņiem Latvijas teritorijā un bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darba un tam pielīdzinātie periodi, kā arī šā punkta 1., 2., $2.^1$ un 10. apakšpunktā minētais ārpus Latvijas uzkrātais periods ir pielīdzināts apdrošināšanas stāžam. Ārvalstniekiem, bezvalstniekiem un Latvijas nepilsoņiem apdrošināšanas stāžam pielīdzināts Latvijas teritorijā uzkrātais darba un tam pielīdzinātais periods, kā arī bijušās PSRS teritorijā uzkrātie darbam pielīdzinātie periodi, kas norādīti šā punkta 4. un 5. apakšpunktā, un šā punkta 10. apakšpunktā minētais ārpus Latvijas uzkrātais periods. Līdz 1990. gada 31. decembrim, bet šā punkta 11. apakšpunktā minētajā gadījumā – līdz 1995. gada 31. decembrim apdrošināšanas stāžam pielīdzināti šādi darbam pielīdzinātie periodi: 1) obligātais aktīvais militārais dienests PSRS Bruņotajos spēkos un alternatīvais (darba) dienests; 2) virsdienests karavīriem un dienests virsniekiem Latvijas Republikas armijā, Latvijas pilsoņiem – arī PSRS Bruņotajos spēkos, ja viņiem sakarā ar darbību Latvijas interesēs atņemta dienesta pakāpe vai viņi iesaukti aktīvajā militārajā dienestā pēc obligātā karadienesta vai pēc civilās augstskolas beigšanas, ja nesaņem citas valsts pensiju, kuras apmēra noteikšanā ir ņemts vērā šis dienesta periods.

Atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu $2.^1$, 1. un 2. punktā noteiktajam minēto periodu aprēķināšanas, pierādīšanas un uzskaites kārtību nosaka Ministru kabinets.

[3.4] Ministru kabineta 2002. gada 23. aprīļa noteikumu Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (*redakcijā, kas bija spēkā no 2014. gada 24. janvāra līdz 2019. gada 21. februārim*) 26. punkts paredz, ka virsdienesta laiks karavīriem un dienesta laiks virsniekiem veido apdrošināšanas periodu: 1) ja viņi dienējuši Latvijas Republikas armijā, 2) Latvijas pilsoņiem: ja viņi dienējuši bijušās PSRS Bruņotajos spēkos un sakarā ar darbību Latvijas interesēs viņiem atņemta dienesta pakāpe, kā arī, ja viņi dienējuši bijušās PSRS Bruņotajos spēkos un iesaukti aktīvajā militārajā dienestā pēc obligātā karadienesta vai pēc civilās augstskolas beigšanas, un ja viņi nesaņem citas valsts pensiju, kuras apmēra noteikšanā ir ņemts vērā dienesta periods līdz 1990. gada 31. decembrim.

Tādējādi virsdienests tiek ņemts vērā karavīriem un dienesta laiks virsniekiem Latvijas Republikas armijā, Latvijas pilsoņiem PSRS bruņotajos spēkos, ja viņi atteikušies no citas valsts pensijas, kuras apmēra noteikšanā ir ņemts vērā šis dienests.

[3.5] Pieteicējs ir Latvijas nepilsonis un dienesta periodā, kurš netika iekļauts pieteicēja apdrošināšanas stāžā (no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim), pieteicējs dienēja PSRS bruņotajos spēkos, tādēļ tiesa atzina, ka minētais periods neveido apdrošināšanas stāžu. Līdz ar to iestāde pamatoti norādīja, ka militārā dienesta laiks no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim, kad pieteicējs dienēja PSRS Bruņotajos spēkos mičmaņa pakāpē uz brīvprātības principa nav ņemams vērā apdrošināšanas stāža noteikšanā, jo neviens no tiesību normās noteiktajiem gadījumiem nav attiecināms uz pieteicēju.

[3.6] No tiesību normām izriet, ka pēc 1996. gada 1. janvāra visiem darba ņēmējiem bija jābūt reģistrētiem Valsts sociālās apdrošināšanas fonda rajona sociālās apdrošināšanas pārvaldē (līdz 1998. gada 1. janvārim) vai Valsts ieņēmumu dienestā. No aģentūras 2018. gada 3. jūlija izziņas Nr. 18/1362184 konstatējams, ka pēc 1996. gada 1. janvāra pieteicējam valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas nav reģistrētas, šajā periodā apdrošināšanas periodi nav reģistrēti (*lietas 87. lapa*). Tā kā pēc 1996. gada 1. janvāra par pieteicēju apdrošināšanas iemaksas nav reģistrētas, tad pieteicēja apdrošināšanas stāžā nav ieskaitāmi pieteicēja norādītie darba periodi pēc 1996. gada 1. janvāra. Pieteicēja apdrošināšanas stāžs, kas uzkrāts līdz 1995. gada 31. decembrim, ir 20 gadi 10 mēneši un 11 dienas, kas ir arī pieteicēja kopējais apdrošināšanas stāžs.

Pieteicējam pareizi aprēķināta valsts vecuma pensija saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 12. panta pirmo daļu un pārejas noteikumu 13. punktu.

[3.7] Noteikumi Nr. 924 noteic vecuma pensijas minimālo apmēru personām, kurām piešķirta likumā „Par valsts pensijām" noteiktā vecuma pensija. Atbilstoši šo noteikumu 2.1. apakšpunktā noteiktajam vecuma pensijas minimālais apmērs nevar būt mazāks par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas noteikts saskaņā ar normatīvajiem aktiem par

valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, kuram tiek piemērots koeficients – 1,1 (ja personas apdrošināšanas stāžs (pilnos gados) ir no 10 gadiem līdz 20 gadiem). Savukārt Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605 „Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr. 1605) 2.1. apakšpunkts paredz, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir 64,03 *euro*.

Ņemot vērā, ka pieteicējam piešķirta vecuma pensija 70,43 *euro* (64,03 x 1,1 = 70,43 *euro*), tiesa atzina, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesisks un pamatots.

[3.8] Tā kā konkrētajā gadījumā pieteicēja apdrošināšanas stāžs un vecuma pensijas apmērs ir noteikts atbilstoši tiesību normām, tiesa norādīja, ka nav pamatots pieteicēja lūgums uzlikt par pienākumu iestādei noslēgt ar pieteicēju izlīgumu. Tāpat nav pamatots pieteicēja izteiktais lūgums pārtraukt izmantot līgumu, jo, kā to pamatoti norādījusi iestāde, noslēgtajam starptautiskajam līgumam Latvijā ir likuma spēks.

[3.9] Pieteicējs pieteikumā izteicis lūgumu atlīdzināt mantiskos zaudējumus 900 *euro* un nemantisko kaitējumu 1 000 000 *euro*.

Tiesa no Administratīvā procesa likuma 92. panta secināja, ka zaudējuma (kaitējuma) atlīdzinājumu var prasīt vienīgi saistībā ar prettiesisku administratīvo aktu vai iestādes veiktu prettiesisku faktisko rīcību. Tā kā izskatāmajā gadījumā tiesa nekonstatēja iestādes rīcības prettiesiskumu, tad iztrūkst arī pamats atlīdzinājuma piedziņai. Līdz ar to tiesa atzina, ka pieteikums daļā par mantisko zaudējumu un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu ir noraidāms.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas 2019. gada 2. maija spriedumu pieteicējs iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norāda, ka tiesas spriedums nav pamatots, jo tiesa nav objektīvi izskatījusi pieteicēja pieteikumu un izvērtējusi visus lietas materiālus, kā arī kļūdījusies, piemērojot tiesību normas.

Tiesa nav izvērtējusi prasījumu par pieteicēja apdrošināšanas stāža esību, kad pieteicējs strādāja par valdes locekli SIA /Nosaukums A/, iedzīvotāju tiesību aizsardzības biedrībā /Nosaukums B/, dzīvokļu īpašnieku biedrībā /Nosaukums C/, /Nosaukums D/ un /Nosaukums F/.

[5] Aģentūra papildu paskaidrojumā norāda, ka Satversmes tiesa 2020. gada 10. decembra spriedumā lietā Nr. 2020?07?03 ir atzinusi, ka 2019. gada 3. decembra noteikumu Nr. 579 „Noteikumi par minimālās valsts vecuma pensijas apmēru" (turpmāk – noteikumi Nr. 579) 2. punkts un 3.2. apakšpunkts nav atbilstošs Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 109. pantam.

Saistībā ar minimālās pensijas apmēru ir mainījies tiesiskais regulējums. No 2021. gada 1. janvāra ir stājušies spēkā likuma „Par valsts pensijām" grozījumi 12. pantā, kas nosaka, ka minimālās vecuma pensijas aprēķina bāze ir 136 *euro*. Minimālās vecuma pensijas apmēru nosaka minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzei piemērojot koeficientu 1,1 un par katru nākamo gadu, kas pārsniedz šajā likumā noteikto vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo apdrošināšanas stāžu, apmēru palielinot par diviem procentiem no minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzes.

Aģentūrai, pamatojoties uz Satversmes tiesas 2020. gada 10. decembra spriedumu, ir pamats apmierināt pieteicēja pieteikumu daļā par pensijas minimālo apmēru, piemērojot likuma „Par valsts pensijām" 12. pantā noteikto.

Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 74. punktā noteikts, ka par periodu no 2021. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 30. aprīlim vecuma pensiju, invaliditātes pensiju un apgādnieka zaudējuma pensiju, kas nosakāma minimālās pensijas apmērā, izmaksā minimālās pensijas apmērā, kāds bija noteikts atbilstoši normatīvajiem aktiem līdz 2020. gada 31. decembrim, un ne vēlāk kā līdz 2021. gada maijam veic šo minimālo pensiju pārrēķinu, un starpību izmaksā vienlaikus ar 2021. gada maijā izmaksājamo pensiju. Līdz ar to pieteicēja minimālās vecuma pensijas apmēra pārskatīšanu aģentūrai ir iespējams nodrošināt atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" pārējas noteikumu 74. punktā noteiktajā termiņā, t. i., minimālās pensijas apmērs tiks pārskatīts ne vēlāk kā līdz 2021. gada maijam un starpība par periodu no 2018. gada 10. jūnija (pensijas piešķiršanas brīža) līdz 2021. gada 30. aprīlim tiks izmaksāta vienlaikus ar 2021. gada maija pensiju.

Aģentūra neatzīst pieteikumu daļā par dienesta perioda PSRS bruņotajos spēkos mičmaņa pakāpē uz brīvprātības principa no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim un perioda no 1996. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 30. jūnijam ieskaitīšanu apdrošināšanas stāžā un lūdz to noraidīt. Aģentūra uztur un lūdz tiesu ņemt vērā iepriekšējos paskaidrojumos sniegto pamatojumu.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[7] Pieteicēja apdrošināšanas stāžā netika iekļauts militārā dienesta periods no 1976. gada 22. jūlija līdz 1978. gada 30. septembrim, kad pieteicējs dienēja PSRS bruņotajos spēkos mičmaņa pakāpē uz brīvprātības principa, kā arī laika periods no 1996. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 30. jūnijam, kad pieteicējs bija valdes locekļa amatā SIA /Nosaukums A/. Par šiem laika periodiem lietā ir strīds.

Izvērtējusi pirmās instances tiesas sprieduma pamatojumu kopsakarā ar procesa dalībnieku sniegtajiem paskaidrojumiem un pieteicēja pieteikumā un apelācijas sūdzībā ietvertajiem argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, piemērojusi atbilstošas tiesību

normas un pareizi tās interpretējusi, pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi ir pareizi un pietiekami, tādēļ apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, atzīstot pirmās instances tiesas spriedumā sniegto pamatojumu saistībā ar pieteicēja apdrošināšanas stāžā iekļaujamajiem periodiem par pilnībā pietiekamu (sk. *šā sprieduma 3.1.–3.6. punktu*), un atkārtoti izvērstāku argumentu izklāstu nenorāda.

[8] Vienlaikus par lietā piemērotajām tiesību normām, kas noteic minimālās valsts vecuma pensijas apmēru, 2020. gada 10. decembrī ir stājies spēkā Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2020-07-03.

Satversmes tiesa atzina noteikumu Nr. 924 2. punktu, noteikumu Nr. 1605 2. punktu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2019. gada 31. decembrim) un Noteikumu Nr. 579 2. un 3. punktu par neatbilstošu Satversmes 1. un 109. pantam un spēkā neesošu no personu pamattiesību aizskāruma rašanās brīža attiecībā uz tām personām, kuras savu tiesību aizsardzībai Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā ir vērsušās tiesā un attiecībā uz kurām administratīvais process tiesā vēl nav noslēdzies.

Senāts 2021. gada 16. marta sprieduma lietā Nr. A420271718 15. punktā norādījis, ka tiesai šādās lietās pēc būtības ir jāizvērtē, vai pieteicējam aprēķinātā vecuma pensija kopsakarā ar citiem viņam pieejamiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem nodrošina viņa pamatvajadzību apmierināšanu. Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka pieteicējam izmaksātā minimālā vecuma pensija kopsakarā ar citiem pieejamajiem sociālās drošības sistēmas pasākumiem nenodrošina pieteicēja pamatvajadzību apmierināšanu, tiesai ir jālemj par viņam izmaksājamās minimālās vecuma pensijas apmēru, nepieciešamības gadījumā uzdodot Labklājības ministrijai iesniegt metodi pieteicēja minimālās valsts vecuma pensijas apmēra aprēķināšanai, kas to spētu nodrošināt, attiecīgi arī nodrošinot iespēju pieteicējam dzīvot cilvēka cienai atbilstošu dzīvi.

Vienlaikus jāņem vērā, ka lietās, kurās ir strīds par pensijas apmēru, pieteikuma apmierināšanas gadījumā pieteicēja tiesības uz lielāka apmēra pensiju parasti tiek atzītas vismaz jau no brīža, kad pieteicējs ar attiecīgu iesniegumu vērsās iestādē. Šādos gadījumos pensijas apmēra noteikšanai parasti piemēro tās tiesību normas, kas bija spēkā attiecīgajā laikā.

Pieteicējam ir tiesības uz Satversmes 109. pantam atbilstošu sociālo nodrošinājumu jau no pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. Tas nozīmē, ka tiesai, izspriežot šo lietu pēc būtības, ir jāvērtē pieteicējam pieejamais sociālā nodrošinājuma apmērs jau no tā brīža, kad viņš uzsāka savu pamattiesību aizsardzību, proti, no tā brīža, kad pieteicējs vērsās iestādē ar tādu prasījumu, kuru vēlāk viņš arī virzīja tālāk, tādējādi aktīvi aizstāvot savas tiesības. Ar minēto brīdi tad arī pats pieteicējs faktiski ir atzinis, ka viņam ir radīts pamattiesību aizskārums. Tādā veidā pieteicējam tiktu nodrošināta arī tiesību uz sociālo drošību efektīva aizsardzība.

[9] Apgabaltiesa izprasīja informāciju no pašvaldības un aģentūras, lai noskaidrotu pieteicējam pieejamo sociālo nodrošinājumu par laika posmu no brīža, kad pieteicējam tika piešķirta valsts vecuma pensija.

Liepājas pilsētas domes Sociālais dienests 2021. gada 21. maijā sniedza apgabaltiesai informāciju, ka pieteicējam ticis piešķirts trūcīgas personas statuss laika posmā no 2018. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim un no 2019. gada 1. jūnija līdz 2020. gada 31. maijam. Līdz ar to ir secināms, ka visu šo laiku, izņemot laika posmu no 2019. gada 1. janvāra līdz 2019. gada 31. maijam, pieteicējs ir ticis atzīts par trūcīgu personu. Pašvaldība pieteicējam kā trūcīgai personai ir izmaksājusi pabalstus kopumā 1191,10 *euro* (vai 41 *euro* mēnesī).

Pieteicējam sākotnēji aprēķinātā un izmaksātā valsts vecuma pensija bija 74,59 *euro* no 2018. gada augusta līdz 2019. gada septembrim, 79,95 *euro* no 2019. gada oktobra līdz decembrim, 88 *euro* no 2020. gada janvāra līdz septembrim, 91,34 *euro* no 2020. gada oktobra līdz 2021. gada janvārim. 2021. gada februārī pieteicējam izmaksāta pensija 3309,54 *euro* un sākot ar 2021. gada martu pieteicējs saņem valsts vecuma pensiju 192,30 *euro*. Vienlaikus pieteicējam 2021. gada aprīlī ir izmaksāts vienreizējs pabalsts ārkārtējas situācijas laikā 200 *euro*.

2021. gada 1. janvārī ir stājušies spēkā grozījumi likuma „Par valsts pensijām" 12. pantā, kas nosaka, ka minimālās vecuma pensijas aprēķina bāze ir 136 *euro*. Šos grozījumus izstrādāja Labklājības ministrija, izpildot Satversmes tiesas 2020. gada 10. decembra spriedumu lietā Nr. 2020-07-03. Vienlaikus ar grozījumiem tika paredzēts, ka tām personām, kas ir saņēmušas minimālo pensiju, tiks veikts pensijas pārrēķins un izmaksāta starpība, lai kompensētu zemos ienākumus, kurus par neatbilstošiem Satversmei atzina Satversmes tiesa.

Pieteicējs šo kompensāciju ir saņēmis 2021. gada februārī. Secīgi pēc kompensācijas saņemšanas pieteicēja valsts vecuma pensijas apmērs no 2018. gada jūnija līdz septembrim bija 163,20 *euro*, no 2018. gada oktobra līdz 2019. gada septembrim bija 172,83 *euro*, no 2019. gada oktobra līdz 2020. gada septembrim bija 185,26 *euro*, bet no 2020. gada oktobra ir 192,30 *euro*. Ja minētajiem pieteicēja ienākumiem papildus pieskaita pašvaldības izmaksāto sociālo palīdzību laika posmā no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada maijam, tad pieteicēja ienākumi mēnesī pārsniedz 200 *euro*.

[10] Novērtējot vēsturiski (kopš brīža, kad pieteicējam piešķirta valsts vecuma pensija) un šobrīd pieejamo sociālo pabalstu un pakalpojumu klāstu, apgabaltiesa konstatē turpmāko.

Ministru kabineta 2010. gada 30. marta noteikumi Nr. 299 „Noteikumi par ģimenes vai atsevišķi dzīvojošas personas atzīšanu par trūcīgu" 2. punkts noteica, ka ģimene (persona) atzīstama par trūcīgu, ja tās vidējie ienākumi katram ģimenes loceklim mēnesī pēdējo triju mēnešu laikā nepārsniedz 128,06 *euro*. Minētie noteikumi zaudēja spēku 2021. gada 1. janvārī, kad spēkā stājās grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā. Likuma 33. pants noteic minimālo ienākumu sliekšņus sociālās palīdzības sniegšanai. Garantētais minimālais ienākumu slieksnis ir 109 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā un 76 *euro* pārējām personām mājsaimniecībā (panta pirmā daļa). Trūcīgas mājsaimniecības ienākumu slieksnis ir 272 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā un 190 *euro* pārējām personām

mājsaimniecībā (panta otrā daļa). Maznodrošinātas mājsaimniecības ienākumu slieksni katra pašvaldība ir tiesīga noteikt ne augstāku par 436 *euro* pirmajai vai vienīgajai personai mājsaimniecībā un 305 *euro* pārējām personām mājsaimniecībā, bet ne zemāku par šā panta otrajā daļā noteikto trūcīgas mājsaimniecības ienākumu slieksni (panta trešā daļa).

Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 35. pants līdz 2021. gada 1. janvārim noteica sociālās palīdzības pabalstu veidus, paredzot, ka pašvaldība no pamatbudžeta izmaksā pabalstu garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalstu (pirmā daļa). Pašvaldība, neizvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, var piešķirt ģimenei (personai) pabalstu krīzes situācijā (otrā daļa). Ja ir apmierināts pamatots pašvaldības iedzīvotāju pieprasījums pēc pabalsta garantētā minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšanai un dzīvokļa pabalsta, pašvaldība, izvērtējot ģimenes (personas) ienākumus, ir tiesīga no pašvaldības pamatbudžeta izmaksāt arī citus pabalstus ģimenes (personas) pamatvajadzību apmierināšanai (trešā daļa). Šobrīd likuma 35. pants noteic, ka pamata sociālās palīdzības pabalsti ir: 1) garantētā minimālā ienākuma pabalsts – materiāls atbalsts naudas izteiksmē minimālo ikdienas izdevumu apmaksai; 2) mājokļa pabalsts – materiāls atbalsts ar mājokļa lietošanu saistīto izdevumu segšanai (pirmā daļa). Papildu sociālās palīdzības pabalsti ir: 1) pabalsts atsevišķu izdevumu apmaksai – materiāls atbalsts personām sociālās funkcionēšanas un neatkarīgas dzīves nodrošināšanai; 2) pabalsts krīzes situācijā – operatīvi sniegts materiāls atbalsts ārēju notikumu radītu seku novēršanai vai mazināšanai (otrā daļa).

Līdz ar to gan strīdus periodā, gan šobrīd personai ar zemiem ienākumiem ir tiesības saņemt sociālo palīdzību, lai uzlabotu savus dzīves apstākļus un nodrošinātu pamatvajadzības. Turklāt šobrīd personai pieejamo sociālo pakalpojumu klāsts ir palielināts salīdzinājumā ar to, kas pastāvēja līdz 2021. gada 1. janvārim.

Aplūkojot personas iespējas saņemt sociālo palīdzību un citu atbalstu, ir secināms, ka trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statuss dod tiesības saņemt ne tikai pašvaldības noteikto sociālo palīdzību un atvieglojumus, bet arī valsts noteiktus atvieglojumus, piemēram: saņemt nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumu: trūcīgām personām 90 % apmērā un maznodrošinātām – līdz 90 % apmērā (likuma „Par nekustamā īpašuma nodokli" 5. panta $1.^1$ daļa); saņemt valsts nodrošināto juridisko palīdzību (Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 3. panta otrās daļas 1. punkts); pretendēt uz atbrīvojumu no tiesas izdevumu atmaksas (lēmumu par atbrīvojumu, vērtējot personas ienākumus, pieņem tiesa) (Civilprocesa likuma 43. panta ceturtā daļa); no 2015. gada 1. janvāra ir tiesības saņemt elektroenerģijas pakalpojumu par samazinātu cenu (Elektroenerģijas tirgus likums). Trūcīgas personas papildus ir atbrīvotas no pacientu iemaksām, pacientu līdzmaksājumiem veselības aprūpes jomā (Ministru kabineta 2018. gada 28. augusta noteikumi Nr. 555 „Veselības aprūpes pakalpojumu organizēšanas un samaksas kārtība") un tām pienākas zāļu vai medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācija, ko tām sedz pilnā apmērā no kompensācijai piešķirtajiem līdzekļiem (Ministru kabineta 2006. gada 31. oktobra noteikumi Nr. 899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība"). Tāpat trūcīgām personām ir tiesības bez maksas saņemt pārtikas preču komplektu, individuālo mācību piederumu komplektu, higiēnas un saimniecības preču komplektu, gatavās maltītes (Ministru kabineta 2014. gada 25. novembra noteikumi Nr. 727 „Darbības programmas „Pārtikas un pamata materiālās palīdzības sniegšana vistrūcīgākajām personām 2014.–2020. gada plānošanas periodā" īstenošanas noteikumi"). Trūcīgas personas var saņemt atbrīvojumu no maksas par sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem (Ministru kabineta 2003. gada 27. maija noteikumi Nr. 275 „Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu samaksas kārtība un kārtība, kādā pakalpojuma izmaksas tiek segtas no pašvaldības budžeta"); tiesības uz atbrīvojumu no valsts nodevas maksājumiem vai uz samazinātu valsts nodevas apmēru (dažādu nozaru likumi, kas paredz valsts nodevu maksājumus), kā arī ir samazināta kultūras vietu un pasākumu apmeklējuma maksa (muzeji, teātri).

[11] Novērtējot pieteicējam pieejamo sociālo pabalstu un pakalpojumu grozu kopsakarā ar viņam piešķirto valsts vecuma pensijas apmēru pēc tās pārrēķina (ieskaitot kompensāciju par iepriekšējo laika posmu kopš valsts vecuma pensijas piešķiršanas brīža), apgabaltiesa atzīst, ka pēc būtības pieteicēja pamatvajadzību (ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe) apmierināšana ir nodrošināta. Proti, valsts ir novērsusi pieteicēja tiesību aizskārumu un novērsusi sākotnēji netaisnīgo situāciju, kad pieteicēja ienākumu līmenis nespēja nodrošināt cilvēka cienīgus dzīves apstākļus. Šobrīd valsts ir kompensējusi pieteicējam iepriekš izmaksāto kritiski zemo pensijas apmēru, kā arī rūpējusies par pieteicēja sociālās drošības aizsardzību turpmāk. Tāpat kopš pieteicējs sāka saņemt valsts vecuma pensiju, viņam kā trūcīgai personai bija pieejami sociālie pabalsti un tiesību normās paredzētais valsts atbalsts trūcīgām personām (pārtika, medicīnas pakalpojumi, obligātie maksājumi valsts un pašvaldību budžetos, kultūras dzīves iespējas).

Turklāt, iepazīstoties ar 2020. gada 24. novembra likuma „Grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā" anotāciju, apgabaltiesa konstatē, ka Labklājības ministrija, izstrādājot likumprojektu, ir ņēmusi vērā Satversmes tiesas 2020. gada 25. jūnija spriedumā lietā Nr. 2019-24-03 un 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-25-03 paustās atziņas. Tādējādi valsts ir ieviesusi tiesisko regulējumu, kas ir vērsts uz sociālo pabalstu palielināšanu un pakalpojumu pieejamību personām, kurām tas ir nepieciešams. Tāpat arī izstrādājot 2020. gada 24. novembra likumu „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām"", ar kuru ir noteikta minimālā vecuma pensijas bāze 136 *euro*, Labklājības ministrija ir ņēmusi vērā Satversmes tiesas 2020. gada 9. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-07-03 paustās atziņas. Tāpēc apgabaltiesa nesaskata par nepieciešamu lūgt Labklājības ministriju iesniegt metodi pieteicēja minimālās valsts vecuma pensijas apmēra aprēķināšanai, kā tas ir norādīts Senāta 2021. gada 16. marta spriedumā lietā Nr. A420271718.

[12] Rezumējot norādīto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apdrošināšanas stāžā nav iekļaujami strīdus periodi, kā arī pieteicējam piešķirtā valsts vecuma pensija nav pārrēķināma. Līdz ar to pieteikums gan par pamatprasījumu, gan arī par

zaudējumu un nemantiskā kaitējuma atlīdzinājumu nav pamatots un ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309. pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

Noraidīt /pers. C/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. C/ tiktu pārrēķināta valsts vecuma pensija, mantiskā zaudējuma 900 *euro* un nemantiskā kaitējuma 1 000 000 *euro* atlīdzināšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

K. Kalvāne

Tiesnese referente

I. Amona

Tiesneses

V. Zommere